

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi Thomae tomi quinque

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio secunda. Vtrum Christus in quantum homo adoretur adoratione
latria, ita vt eadem adoratione colatur humanitas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

dixit; Dominus meus, & Deus meus. Et eadem fide cæcus à Christo illuminatus, prociens æquali adoravit eum, Ioan. 9. vt ponderavit Cyrillus, Alexand. lib. de re-
Ioan. 9. Cyril. Alex. Heb. 1.
 cta fide ad Theodosium, circa finem, adiungens illud ad Hebræos 1. Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terra dicit, Et adorent eum omnes Angeli eius: & de eodem cultus genere, intelligit Patres adorationem à Magis Christo exhibitam, Matth. 2. vt suis mysticis muneribus ipsi satis professi sunt. Denique Apocal. 5. & 22. hoc modo adorant Sancti omnnes agnum occisum, atque illi, & sedenti in throno simul cantatur ab omnibus: *Benedictio, & honor, & potestas, in secula seculorum.* Definitur denique hæc
Matth. 2. Apocal. 5. & 22.
 Conc. Eph. veritas in Concilio Ephesino, canon. 8. & in epistola Conc. Alex. Alexandrini ibi recepta, & in V. Synodo, collat. 8. canon. 9. & VII. Synodo, act. 6. tom. 5. versus
Conc. Alex. VII. Synod. Athan.
 finem, vbi ex Athanasio in epist. ad Eupfichium, hæc verba referuntur: *Caro, postquam facta fuit Regis tegumentum, cum ipso Rege eiusdem sit dignitatis, quamquam natura non fuerit talis.* Et alia similia referuntur in edicto Iustiniani Imperatoris ad Ioannem Papam
Edict. Iustiniani.
 Secundum, Et in sequentibus plura afferemus. Ratione probatur, quia Verbum diuinum, seu Christus in quantum Deus hac adoratione colendus est, vt supra ostendimus, quia est verus Deus, & æqualis Patri. Vnde August. lib. 1. de Trinitate, cap. 6. Athanasius, & alij Patres scribentes cõtra Arianos, ex hac adoratione, quam ex Scripturis constat Filio Dei deberi, quasi à signo, seu posteriori concludunt, ipsum esse verum Deum: sed Verbum assumendo carnem non se sua dignitate priuauit, ergo etiam Verbo incarnato, seu Christo homini Deo, eadem adoratio debetur, sicut Rex, etiam si vilioribus vestibus indutus sit, honore Regio tractandus est.

Ex hoc principio sequitur aliud etiam de fide certum, scilicet huc hominem Christum vna & eadem adoratione latrice adorari, qua adoratur Deus. Potest autem hæc assertio duplicem habere sensum, prior est, hanc vnã adorationem per communicationem saltem idiomatum communem esse Deo, & homini, & hic sensus est certus, & clarus, ac in primis definitus cõtra Nestorium in citatis locis. Cuni enim Nestorius secundum substantiam distingueret Christum à Verbo, consequenter negabat, Christum adorari eadem adoratione qua Verbum, sed quodammodo coadorari propter accidentariam vnionem. Concilia verò negant coadorari, & definiunt per se, ac verè adorari, quia sicut non distinguitur personaliter à Verbo, ita nec potest adoratione seiungi. Ex hoc verò sensu solum habetur, hunc hominem quoad suppositum ipsum adorari hac adoratione, non verò, quod hæc adoratio aliquo modo comprehendat humanitatem ipsam, vt, si Rex sit peccator, qui adoratur Regem, adoratur peccatorem quoad suppositum ipsum, adoratio tamen non extenditur villo modo, nec redundat in ipsum peccatum. Posterior ergo sensus huius assertionis esse potest, hæc vna adoratione latrice ita adorari Deum hominem, vt in ipsam etiam humanitatem redundet adoratio. Et hic sensus difficilior est, quia obscurum explicatu est quomodo humanitas, cum etiam post vnionem sit creatura, adorari villo modo possit eadem adoratione perfectæ latrice, qua Verbum adoratur. Sed de hac difficultate commodius, ac fusius dicemus sectione sequenti.

SECTIO II.

Virum Christum in quantum homo adoretur adoratione latrice, ita vt eadem adorari me colatur humanitas.

Ratio dubitandi, quia est humanitas Christi non potest adorari latrice, sicut diuinitas, ergo Christus in quantum homo non adoratur latrice. Antecedens patet: quia licet humanitas sit vnita

Verbo, nunquam tamen est æqualis in excellentia, & dignitate ipsi diuinæ naturæ, ergo neque æquali adoratione colenda est. Et confirmatur primo, quia Christus vt homo, non est Deus, nec finis vltimus, nec supremum bonum nostrum, & ideo vt sic non est diligendus super omnia, ergo eadem ratione, neque est latrice adorandus: est enim eadem ratio, nam latrice a Deo, verbi gratia, sacrificium, procedit ex hac existimatione, quod is cui offertur, est finis vltimus, & primum principium rerum omnium, loquor enim de latrice perfecta, & absoluta, non de respectiua, & imperfecta. Confirmatur secundo, & explicatur, Angelus enim verbi gratia, ante incarnationem adorabat Verbum latrice, & nunc etiam adoratur, interrogo igitur, an eodem omnino actu nunc adoret, quo antea, nec ne? nam si est idem, ergo illa adoratio non communicatur carni, quia actus finitus, si in se non est mutatus, neque auctus, non potest vno tempore plura obiecta attingere, quam alio. Si autem actus non est omnino idem, oportet vt vel sit actus distinctus, vel vt aliquod augmentum, seu additio facta sit tali actui: quidquid verò illud sit, quod additum est, non potest esse eiusdem perfectionis in ratione latrice, quia (vt dictum est) non procedit ex tam perfecta existimatione humanitatis assumptæ; quanta est ipsiusmet diuinitatis, quia humanitas vnita inferior est diuinitate, ergo proprie, & formaliter loquendo, Christus vt homo non adoratur perfecta latrice.

Vt respondeamus huic quæstioni, oportet distinguere duplicem sensum eius: nam illa particula, in quantum, potest & reduplicatiue, & specificatiue sumi, & priori modo inquiritur causa, & ratio huius adorationis latrice, an scilicet possit esse ipsa humanitas includendo in humanitate dona supernaturalia, & gratias in illa existentes: nam de sola, ac nuda natura præcise sumpta, per se non est non posse esse rationem huius adorationis. Posteriori autem modo inquiritur tantum, an humanitas sit factam res adorata prædicta adoratione. Vnde distinguere etiam oportet rem adoratã, quæ dici potest materia, circa quam versatur adoratio, & rationem adorandi, quæ (vt diximus) est aliqua excellentia interdum intrinseca, interdum verò extrinseca, vt in adoratione respectiua, quæ fit per habitudinẽ ad aliud. Inter quos modos est differentia, quia quando excellentia est intrinseca, & veluti pars rei adoratæ, simul esse potest ratio adorandi, & res adorata: rectè enim hæc potest, vt idem sit, quod est, & quo est, præsertim in simplicibus: at verò quando ratio est extrinseca, non oportet vt semper sit propriè adorationis materia. Rursus in ipsa adorationis materia oportet distinguere id, quod per se primo adoratur, & id, quod in alio coadoratur. Primo enim, ac per se adoratur persona, vt D. Tho. dixit, quod verum est de propria, & absoluta adoratione, non vero de omni respectiua, per quam interdum materia adorationis, est tantum imago, vel reliquia, vel aliquid huiusmodi, & non persona. Vt ergo generaliter loquamur, dici potest primaria materia adorationis illud, ad quod per se primo dirigitur, seu in quo primario fit intentio adorantis. Coadorantur verò, quæ illi rei, seu personæ cõiuncta sunt, vt partes in toto: quæ verò nullo ex his modis adoratione terminant, non possunt dici adorari, nisi omnino abusiue, vt art. 3. patebit. Vnde etiam intelligitur, aliud esse adorari hoc propter illud, aliud adorari hoc in illo. Primum enim rationem formalem indicat, secundum verò ad materiã pertinet, quatenus vnũ in alio adoratur, vt partes in toto, purpure in Imperatore: quod etiã varijs modis accidit, nam ordine intentionis per se adoratur totum, vel persona, & partes, seu vestes in illa, vel cum illa: ordine tamen executionis interdum adoratur totum in parte, seu veste, vt cum adoro personam osculando manum, aut vestimenti simbram.

Quæ

Quæ varietas non distinguit species adorationis; quia huiusmodi species ex primario motiuo, seu intentione sumenda est, sicuti supra diximus.

Secundo oportet notare varios loquendi modos Theologorum, nam ferè omnes conueniunt, affirmando, Christum vt hominè specificatiuè loquendo, & humanitatem eius aliquo modo odorari latria, hæc est enim mens D. Tho. hic, hoc enim sensu dixit art. 1. *Vtramque Christi naturam ex parte persone vna adoratione colit, sentiens, illam adorationem cõplecti aliquo modo vtramque naturam, propter vnionem in eadem persona: vnde art. 2. cõcludit, carnem vnitam Verbo, illa adoratione latriæ, qua Verbum incarnatum colitur, adorari: & in eadem sententia est Magister in 3. dist. 9. & ibi Bonauent. art. 1. Ricard. artic. 2. q. 1. Scot. q. vnic. 8. De tertio, Paul. q. 1. circa finem. Durandus, Gabriel, & reliqui, Marili⁹ q. 8. art. 2. Alen³ part. q. 30. memb. 2. VValden⁹, qui hoc putat ad fidei dogmata pertinere, to. 3. de sacramentalibus, cap. 119. In modo autem explicandi hanc sententiam est nonnulla diuersitas, Durandus enim supra quæst. 2. dicit, humanitatè Christi solum per accidens adorari latria, qui fortasse in re non multum differt à reliquis: modus tamen loquendi singularis est, & vitandus. Gabriel verò supra, & lect. 49. & 50. in canonem, distinguit duplicè latriam: aliam simpliciter seu absolutam, quam negat communicari vilo modo humanitati: aliam verò secundum quid, & respectiuam, quam concedit ad humanitatem terminari. Quia verò hæc sententia videtur dictis Sanctorum contraria, ideo alij eandem fere rem, alijs verbis explicant. Distinguentes duplicem latriam, superiorem, quam negat tribuendam esse humanitati, & inferiorem, qua adoratur hic homo Christus propter gratiam vnionis, & consequenter adoratur etiam hæc humanitas propter diuinitatem illi vnitam. Hanc verò duplicem latriam, quamquam specie differre dicant, nihilominus asserunt simpliciter, & vniuoce in ratione latriæ conuenire, nam vtraque manat ab eadem virtute religionis, & vtraque in excellentia increata fundatur, licet diuerso modo: altera enim respicit excellentiam diuinam secundum se; altera vt coniunctam humanitati, illamq; sanctificantem. Quod satis quidem est, vt vna sit alia perfectior, non verò, ac aliqua earum improprie tantum, vel analogicè sit latria. Quo circa, quando Concilia, & Sancti dicunt humanitatem adorari vna latria cum Verbo, intelligendi sunt iuxta sententiam hanc, non de omni, sed de aliqua latria, neque de summa, sed de aliqua minus perfecta, quamuis vera, & propria. Hæc sententia est fortasse probabilis, tamen vt existimo) proprio & vero sensui Conciliorum, & Sanctorum non satisfaciunt.*

Dico ergo primo, eadem supræ adoratione, qua adoratur Verbum incarnatum, ite etiam adoratur hic homo Christus, vt simul coadoretur eius humanitas. Et hoc sensu dici potest illa adoratione adorari Christus etiam vt homo specificatiuè. Hanc existimo esse mentem D. Tho. hic, & sanctorum Patrum, qui ex vnione substantiali, qua caro est vnita Verbo ad componendam vnam personam, effectum esse dicunt, vt eadem adoratione, qua adoratur persona, coadoretur caro eius, vnde aperte videntur loqui de perfecta latria, & de adoratione, quæ in humanitatem aliquo modo redundat. Sic Damascenus lib. 3. cap. 8. & lib. 4. cap. 3. dicit, carnem per se esse inadorabilem, vt Verbo autem coniunctam, simul eadem adoratione coli: *Non enim, inquit, carnem nudam adoramus, sed carnem Dei, id est, incarnatum Verbum.* Idem repetit oratione prima de imaginibus, in principio; & rationem reddit, quia caro idem effecta est cum Verbo, quantum scilicet ad personam attinet. Hinc Chrysof. homil. 5. super epist. ad Hebræos: *Re vera, inquit, magnum, & admi-*

*rabile; & stupore plenum est, carnem nostram suscipi sedere, & adorari ab Angelis, & Archangelis: & homil. 3. de Christo secundum carnem exponit verba illa: Et adorent eum omnes Angeli eius, quæ ab omnib. de perfecta latria intelliguntur. Idè colligitur ex Ambrosio lib. 3. de Spiritu sancto, cap. 19. versus finem, vbi adducit illa verba ad Philip. 2. Dedit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine, Iesu omne genu flectatur, nomen enim Iesus, humanitatem formaliter significat. Latius verò hoc docet lib. 2. de Spiritu sancto, cap. 12. lib. de Incarnat. Dom. sacram. cap. 7. August. ser. 58. de Verbis Domini, cum dixisset, Si Filius non esset natura Deus, non fore colendum, vel adorandum vt Deum. Sic ex persona hæreticorum replicat. *Quid quod carum eius, quam creaturam esse non negas, simul cum diuinitate adoras, atque ei non minus, quam diuinitati deseruis? Respondet, ego Dominicam carnem, imo perfectam in Christo humanitatem propterea adoro, quod à diuinitate suscepta, atque deitati vnita est, vt non alium, atque alium, sed vnum, eundemque Deum, & hominem Dei Filium confitear, &c.* & Palam. 98. de Christo exponit illa verba: *Adorate scabellum pedum eius, per scabellum humanitatem intelligens, quem ibi Cassiodorus imitatur. Denique Epiphanius in Anacorato circa medium, humanitatem dicit adorari Verbo Dei: & in septima Synodo, act. 6. circa finem dicitur: Cum adoratur Christus, non separati humanitatem à diuinitate, sed vtramque vt vnum adorari latria. Fauet tandem Concil. Trident. sess. 13. cap. 5. & can. 6. definiens, Eucharistiæ sacramentum, propter diuinitatis, & humanitatis Christi præsentiam adorari latria. Exempla etiam ex Scripturis supra adducta hoc confirmant, quando enim Thomas adorauit Christum, dicens: *Dominus meus, & Deus meus,* vel etiam quando Magi eundem adorauerunt, sine vilo dubio perfectam, & summam latriam exhibuerunt, vt Concilium etiam Tridentinum significat, & tamen illo actu non adorauerunt solum diuinam naturam, sed etiam humanam, circa quæ proximè exercebatur adoratio. Nam licet ipsa diuina persona per se primo adoraretur, & primaria intentio in illam tenderet, & cõsequenter in humanitatem: tamen ordine executionis (vt ita dicam) circa ipsam humanitatem proxime versabatur adoratio. Et ad hoc valet exemplum, quo Augustinus dicto sermone vtitur, quia purpura, qua Rex est indutus, simul cum illo adoratur, eadem adoratione Regia, quæ in suo ordine summa est respectu talis personæ. Et sicut etiam adoramus summum Pontificem deosculando pedem, & calcem eius, quod actu coadoramus ipsum calcem, sic igitur, qui adorat Christum vt Deum hominem deosculando pedes eius, eadem adoratione colit humanitatem eius. Hoc verò exemplum intelligendum est ablatiue imperfectionibus: quod non satis considerauit Durandus, & ideo minus caute locutus est: purpura enim tantum accidentaliter vnitur personæ Regis, & ideo dici potest solum per accidens coadorari: at verò humanitas per se vnitur Verbo, Christus enim verè est vnus per se ex diuinitate & humanitate compositus, & ideo illa perfecta latria, qua Christus colitur, per se coadoratur humanitas eius. Vnde accommodatiue exemplum esse potest in anima, & corpore, nam eadem adoratione dulz, qua adoratur homo sanctus propter sanctitatem animæ inhzrentem, per se coadoratur corpus, quod tali animæ per se vnitum est: vnde eadem adoratione, qua nunc adoratur anima sancti Petri, adorabitur post resurrectionem totum compositum, & coadorabitur corpus propter vnionem. Sic igitur, cum persona Christi ex vtraque natura constans, sit tam per se, & verè vna sicut quilibet homo, vna adoratione adorabitur, qua per se primo ipsa persona, concomitanter verò, & quasi per se secundo humana natura tali personæ vnita honore,**

D. Thom.

Magister. Bonauent. Ricard. Scot. Palud. Durand. Maril. Gabr. Alen³. VVald.

Damasc.

Chrysof.

Ambrosi

August.

Cassiod.

Epiph.

VII. Synod.

Conc. Trid.

August.

& vne-

Cyril.

& veneratione afficietur. Et hæc est propria ratio à priori huius conclusionis, quam Concilia, & Patres citati indicant. Et Cyrillus lib. 1. de Fide ad Regim. hoc sensu dixit, *In Christo non esse vnam naturam, quæ adoratur, & aliam, quæ non adoratur, sed vnam Verbi naturam incarnatam, adorabilem cum carne sua vna adoratione*: quorum verborum sensus esse videtur in Christo vnam esse naturam per se adorabilem, scilicet diuinitatem, cui humanitas ita coniuncta est, vt simul cum illa, & eadem adoratione adoretur. Vnde (quod ad modum loquendi attinet) aduertendum est in Patribus, & Concilijs aliud esse loqui de Christo, & aliud, de humanitate Christi: Christus enim, quia significat personam, non potest dici coadorari Deo, sed adorari vt Deus: quia verbum coadorandi adiunctum personis, indicat distinctionem vnus ab alia: at vero loquendo de humanitate, recte dicitur coadorari Deo, quia ipsa non est Deus, sed Deo per se coniuncta.

Responso ad argum.

Neque contra hanc conclusionem sic expositam, vt ratio in principio facta, quia de ratione latræ solum est, vt persona adorata sit verus Deus: non verò est necesse, vt quidquid coadoratur, sit etiam Deus, satis est enim, si personæ Dei coniunctum sit, quia licet hæc summa adoratio ad naturam assumptam etiam aliquo modo pertineat: non tamen æque principaliter, ac pertinet ad ipsam personam per se primo adoratam, & ad propriam & connaturalem eius naturam. Quod recte declaratur exemplo hominis supra positæ, quando enim homo adoratur dulcia, simul coadoratur corpus eius, quanquã nec corpus sit homo, nec tantam excellentiam habeat, quantam habet homo, vel anima eius; sed sufficit coniunctio ad animam, vt adoratio totius in illud redundet. Et per hæc etiam patet solutio ad primam confirmationem, & in exemplo sacrificij, quod ibi adducitur, magis declaratur: sacrificium enim (vt supra diximus) summam, & perfectam latræ continet, & Christo offertur, non quidem ratione humanitatis, quia excellentia per sacrificium significata non conuenit Christo ratione humanitatis, sed diuinitatis. Propter quod dixit August. lib. 10. de Ciuit. cap. 10. *Christus, cum in forma Dei sacrificium simul cum Patre summatamen in forma serui, sacrificium maluit esse, quam sumere, ne vel hac occasione quæquam existimaret, cuiuslibet esse sacrificandum creaturæ: nihilominus tamen, licet hic honor sacrificij humanitati per se primo non deferatur, cum tamen simpliciter offertur huic homini Christo, in eius humanitatem redundat.*

August.

Ad secundam confirmationem respondetur, hanc adorationem relatam ex intentione operantis ad Verbum incarnatum, ex parte materialis obiecti aliquo modo differre ab adoratione Verbi secundum se; non vero inde fit, illam adorationem non esse summam, vel esse alterius rationis. Sicut adoratio dulciæ, quæ datur animæ separatæ, vel toti composito, ex parte materialis obiecti diuersitatem habet: formaliter tamen eadem est: quia excellentia, & res primario adorata non variatur essentialiter, sed solum est aliqua varietas in adiunctis, quæ non satis est ad formalem distinctionem adorationis, cum formale obiectum, & materiale primarium idem maneat. Præsertim cum reliqua non distincta intentione, & quasi actu formali, sed veluti implicite, & concomitanter adorentur.

Dico secundo. Si Christus vt homo præcise adoratur propter dignitatem, & excellentiam, quam eius humanitas habet ex vi vnionis, illa adoratio nõ erit perfecta latræ, sed inferior. Hanc conclusionem probant rationes in principio factæ, & quæ in explicanda Gabriælis, & aliorum sententia diximus. Et declaratur vltius: quod enim Christus sub hac ratione adorari possit, per se notum videtur, quia sub hac ratione habet maiorem excellentiam, & di-

gnitatem, quam sit omnis creata excellentia: ergo propter hanc dignitatem non solum est adoratione dignus, sed etiam maiori, & excellentiori, quam sint omnes Sancti propter sanctitatem suam. Quod verò hæc adoratio non sit tam excellens, quam sit illa latræ, quæ debetur Deo secundum se. Probatur, quia minor est excellentia gratiæ vnionis in ipsa humanitate, quam sit excellentia diuinitatis secundum se, sicut supra etiam dicebamus, rationem filiationis, quæ conuenit Christo vt homini, seu in humanitate sua, per gratiam vnionis, & ex tempore, esse inferioris rationis, quam sit filiatio increata, quæ illi vt Deo conuenit per generationem æternam.

Sed quæret aliquis, qualis sit hæc adoratio, & quomodo appellanda sit, & quomodo differat à superiori adoratione, qua diximus simul cum Verbo humanitatem coadorari: vix enim videntur posse distingui, cum vtroque modo adoretur humanitas ratione vnionis. Respondetur magnam esse differentiam. Primo in ratione formali, & motiuo adorationis, nam in priori motiuum est dignitas Verbi secundum se, in posteriori verò motiuum est dignitas, quam humanitas habet ex vnione ad Verbum. Deinde in priori obiectum per se primo adoratum est persona secundum diuinitatem suam, humanitas verò concomitanter, & quasi implicite: at verò in posteriori obiectum per se primo adoratum est hic homo, vt compositum ex humanitate, & vt in illa habet excellentiam super omnes homines. Denique in priori adoratur Christus vt æqualis Patri; in posteriori verò, vt minor Patre. Nihilominus tamen videntur hi duo ætus inter se conuenire, quod ab eadem virtute religionis eliciuntur, quia fundamentum huius scûd: actus est gratia vnionis, quæ, licet ex parte humanitatis sit aliquid creatum, iam ex parte Verbi, ad quod terminatur, quiddam increatum est, scilicet Verbum per se vnium humanitati, quam per se sanctificat: & ideo reddidit huic hominem singulariter excellentem, & disto modo adorabilem. Eadem ergo virtus, quæ inclinatur ad colendum Verbum secundum se, inclinatur etiam ad colendum omne illud, quod per vnionem ad Verbum sanctificatur, vt latius in sequentibus explicabimus. Vnde sub hac ratione potest hæc adoratio latræ vocari, sicut opinio supra citata dicebat: vel certe (si modo magis vltimo loquendum est) vocabitur potius hyperdulcia: est enim hæc adoratio (vt diximus) ratione, & perfectione differens à propria latræ, quæ sola nomine latræ absolute dicitur significari solet, nomen autem hyperdulciæ vsurpari potest ad significandam omnem excellentem adorationem à perfecta latræ diuersam, illique inferiorem.

Dico tertio, Christus in quantum homo adorari potest propter excellentem gratiam, & sanctitatem creatam suam humanitati inhxerentem, hæc tamen adoratio inferior est, & proprie hyperdulcia dicitur. Conclusio hæc, est D. Thom. hic, & omnium, & explicari potest sicut præcedens, Sancti enim sunt adorabiles propter gratiam, & gloriam creatam, ergo multo magis Christus. Rursum hæc adoratio nõ fundatur in excellentia increata, ergo nõ est latræ. Imo hic videtur concludi hanc adorationem esse eiusdem rationis specificæ cû dulcia, quæ datur Sanctis, quamuis in illa specie summam quandam excellentiam habeat, quia gratia, & gloria Christi ita comparatur ad Sanctorum gratiam, & gloriam, adorationes autem eam proportionem inter se seruant, quam excellentiam.

Dices, quamuis gratiæ secundum se considerate sint eiusdem rationis, tamen gratia in Christo est proprietatis connaturalis, quæ est singularis excellentia.

Respondetur, in primis dici posse hunc respectum non tam significare singularem excellentiam, quam coniunctionem ad aliam superiorem gratiam, seu excell-

excellentiā: & ideo non oportere, vt illi respondeat singularis adoratio, sed vt ipsamet adoratio proportionata tali gratiā cum alia superiori adoratione coniuncta sit, & ab illa possit imperari. Secundo, & magis ad rem dicitur, si gratia creata Christi consideretur quatenus per coniunctionem ad gratiam vnionis, infinitam quandam dignitatem habet, hac ratione illi respondere singularem adorationem ad patriam spectantem, prout in secunda conclusionē tractatum est, quia talis adoratio non fundatur solum in gratia creata, sed in gratia vnionis. Sicut opera Christi, quamuis secundum se habeant bonitatem eiusdem rationis cū nostris, spectata tamen vt specialiter sanctificata per vnionem, singularem & excellentiorem honorem merentur.

Et hinc obiter intelligitur, quæ adoratio debeatur Christo homini titulo Redemptoris. Vt Vicleff enim dixit, hoc solo titulo deberi Christo adorationem patriæ; etiam si non esset Deus, quia nos redimendo emit nos, sibi, feruus efficit. Quod improbat V Valde lib. i. doctrinal. Fid. antiq. c. 24. & merito, si de perfecta & absoluta patriâ loquatur, quia (vt bene Scot. in 3 d. 9. notauit) Christus non est Redemptor vt prima causa simpliciter, sed solum vt prima in genere meriti, & satisfactionis, quæ solum est prima secundum quid, & alteri superiori causæ subordinata: at vero perfecta patriâ solum debetur primæ causæ simpliciter. Denique dignitas Redemptoris, prout conuenit Christo vt homini, inferior est dignitate Dei secundum quæ, non potest ergo esse ratio æqualis adorationis.

Dubium. Cuius ergo adorationis causa erit? neque enim negare possumus hunc titulum sufficientem esse alicuius adorationis causam, esse enim sine dubio magna excellentia Redemptoris, & singularia virtutis opera, ac specialia beneficia hominibus facta includit, propter quæ omnia aliquis singularis honor Christo debetur. Respondetur, ita quidem esse, & adorationem hanc, licet perfecta patriâ non sit, ad illam tamen patriam referri, quæ propter gratiam vnionis debita est, quia tota Redemptoris dignitas ex illo principio manauit. Vnde sicut idem adorationis seu dulciæ modus debetur alicui propter sanctitatem creatam, & propter virtutis opera ab illa procedentia: ita eadem adoratio debetur Christo, vt homini ratione vnionis, & ratione perfectæ redemptionis ex rigore iustitiæ. Quocirca, si Christus fuisset purus homo, & imperfecte nos redemisset, non deberetur illi ea adoratio, quæ titulo redemptionis nunc debita est, sed alia inferioris ordinis, quæ dignitatem gratiæ creatæ, & efficacitatem eius non transcenderet.

Vna verò superest difficultas, quia Concilia definiunt, Christum vna tantum adoratione esse adorandum, nos autem cum D. Tho. plures modos adorandi Christum posibles posuimus. Respondetur primum, Concilia non docere, Christum quacunq; ratione spectatum vna tantum specie cultus adorabilem esse, quin potius quinta Synodus, col. lat. 8. canon. 9. sic definit vnā Christi adorationē ratione vnus personæ, ita negat ratione naturæ, quæ hoc esset confundere naturas. Quando ergo tradunt vnā adorationem Christi, solum docent, in Christo non ita esse diuidendas adorationes, vt vna ad Christum, alia ad Verbum pertinere putetur, hoc enim ad errorem Nestorij pertinet: & ideo recte dicunt vna, & eadem adoratione adorari, quoniam, quæ adoratione adoratur Verbum, adoratur Christus, & e conuerso, quia est vnus & idem, & ideo omnis adoratio ad vnum & eundem pertinet, & ideo vna est: quod alijs verbis D. Tho. dixit: Adorationem Christi esse vnā ex parte rei adorati, licet possit esse multiplex ex rationibus adorandi. Ex quo fit, sicut quando adoratur Caritas adoratione patriæ, coadoratur humanæ naturæ propter diuinā, ita si adoratur ado-

ratione hyperdulci, coadorari diuinam naturam, licet ratio adorandi sit humana, seu dignitas eius. Nihil enim obstat, quo minus id quod excellentius est, si solum concomitanter, & propter coniunctionem cū inferiori natura adoretur, inferiori aliqua adoratione soli possit, quia ratio adorandi inferior est, & adoratio cum illa ratione in quantum dicitur, commensuratur. Sicut inter homines, si idem sit Imperator, & Dux, si tantum vt Dux, ducali honore adoretur, quodammodo simul coadoratur materialiter imperatoria dignitas, inferiori adoratione.

Secundo dicitur, quamuis hæc adorationes Christi ex rationibus adorandi speculatiue recte distinguantur: practice tamen, ac moraliter semper esse Christum perfectissimam adoratione patriæ colendum, quia vnusquisque simpliciter adorari debet perfectissimo honore ratione suæ supremæ excellentiæ sibi debito, sicut Rex semper tractatur regio honore, non Ducis, aut Comitis. Obseruauit autem hoc loco Caiet. præsertim id obseruandum esse in publica, & communi Ecclesiæ adoratione, nam in interiori, & priuata, quæ solū inter hominem & Christum intercedit, si quis recte sciat distinguere rationes adorandi, poterit interdum vti aliqua ex dictis adorationibus suo arbitrio, & deuotione: homines enim externa vident, & de exterioribus iudicant; Christus autem Dominus inuictor cor & intentionem cognoscit.

Sed quæret tandem aliquis, cum Christus sit perfectè vnus, ex duplici constans natura, cur non intelligamus vnā esse illius excellentiam, ex vtraque natura resultantem, atq; hoc modo vnā tantum esse adorationem illi ad quam, tam ex parte personæ, quam ex parte naturæ Respondetur rationem esse facilem ex his, quæ D. Tho. tradit, quia licet persona sit id quod adoratur, ratio tamen adorandi est natura, seu excellentia eius, in Christo autem ex duabus naturis non fit vna, & ideo nequē in illo est vna beatitudo, neque vna tantum gratia, vel sapientia: & propter eandem causam non est in Christo vna tantum excellentia, vel ratio adorandi. Neque enim fieri potest, vt ex multis illis rationibus vna componatur, quæ sit veluti fundamentum vnus mixtæ, & compositæ adorationis, quia vnaquæque earum est completa, & integra in suo genere, & diuersi ordinis ab alia, & qualibet per se sumpta reddit totum adorabile, specie adorationis sibi accommodata: & ideo quot sunt rationes adorandi, tot debentur adorationes. Sicut e contrario personæ diuinæ, licet distinctæ sint, vnica tamen adoratione sunt adorabiles, quia excellentia simpliciter, & ratio adorationis vnica est in omnibus illis, vt rectè hic dixit D. Tho. & 2. 2. q. 81. art. 3. ad 1. & in 3. distinct. 9. art. 1. quæst. 3. ad primum.

SECTIO III.

Vtrum Humanitas præcisā à Verbo possit adorari, & qua adoratione.

Duplex potest esse sensus huius quæstionis: prior est de humanitate, quæ re ipsa vnita est Verbo, & perseverante vnione, an scilicet, non obstante illa vnione, possit sub aliqua consideratione adorari adoratione, videlicet ad ipsam solum, vt à Verbo præcisam terminata. Alter sensus est hypotheticus, si hæc humanitas, quæ nunc est vnita Verbo, separaretur ab illo, an esset adorabilis. Alia verò quæstio etiam ex hypothesi, scilicet, si antea exstitisset quam esset vnita, an esset adorabilis, non habet locum, quia tunc pro eo tempore, quo non fuisset vnita, eadem ratio esset de illa, quæ de alijs puris hominibus. Quæstio ergo proposita præcipuè intelligitur in priori sensu; breuiter tamen expediemus illam etiam in posteriori, ad finem sectionis.

Primæ